

DISSERTATIO

AN ESDRAS VETERIBUS CHARACTERIBUS HEBRAICIS CHALDÆOS SUBSTITUERIT?

Quæstio de origine & vetustate characterum, quibus Judæi nostræ ætatis utuntur, viros doctissimos in partes jam inde à pluribus annis, & nunc etiam distraxit. Nec magis inter Doctores Hebræos ea in re convenit, quam inter eruditissimos Christianos utriusque communionis Scriptores; adhuc enim inter Protestantes, sicut & inter Catholicos in medio res est, & arduum problema, diu multumque discussum, in medio relinquitur. Quæ cum ita sint, audaci profus consilio sententiam in eâ re nostram, tanquam litem dirempturam, ferendam suscipere, quasi scilicet post doctissimas tot amplissimorum virorum lucubrationes, qui argumentum plenè excusserunt, addendum aliquid de nostro haberemus. Id ergo potissimum nobis impresentiarum statuendum est, ut alterum critica punctum huic veluti succedens, in examen revocemus. Discutendum est igitur nobis, an Esdras eam characterum Hebræorum, quam contigisse autumant, immutationem primus author invexerit. Frustra erimus Scriptoribus illis, qui eandem scribendi rationem semper apud Judæos obtinuisse contendunt; cum vicissim plurimum in ea momenti posituri sint adversæ opinionis assertores, qui nimirum recentes Judæorum characteres primum in vedos credunt post abditos veteres, Phœnicios, qui apud Judæos ante captivitatem obtinebant, & modò etiam apud Samaritanos Palestinæ vulgari usu feruntur. In eo autem quæstionis statu id à nobis præstandum esse, ut in ipso examinandæ quæstionis limine utriusque sententiæ monumenta afferamus, facile lectores intelligent.

Si præjudiciis res ageretur potior sanè habenda esset illorum causa, qui nunquam apud Judæos immutatam scribendi rationem sustinent. Gentis enim superstitiosa ferè in excessum indoles vix aliis moribus assuescere, quam suis, posset; neque enim tot sæculorum, quot cum exteris mixti fuere, spatium, neque persecutionum, neque bellorum, atque publicarum privatarumque calamitatum vi id unquam evictum fuit, ut veteribus consuetudinibus abditis alienas reciperent. Manet apud illos receptum à Patribus suis Sacrorum Librorum depositum, eâ plane formâ, qua ab illis tradi-

tum est, & cum alias Librorum formas usus induxerit, cum typographiæ ars à tedio exscribendi Libros nos liberaverit, comparatâ etiam tam promptâ multiplicandorum Exemplarium facilitate; cum insuper punctuationis beneficium, quo clarissimi etiam Judæorum Doctores usi sunt, & lectionis difficultatem minuerit, & sensuum vagam alioqui significationem magis determinaverit; nihilo tamen seciùs in Synagogis Judæorum Librorum Sacrorum, & uno quidem latere tantum atque sine punctis vocalibus, manu descriptæ membranæ longo volumine circumvolatæ servantur; impurum rati illud Exemplar, quod sive alienigenarum manibus descriptum, sive typis excusum Synagogæ usibus fortè destinaretur. Gens igitur eò usque præjudiciis suis inhærens, potuissetne id committere, ut veteribus, quibus utebatur, characteribus neglectis, extraneos alios & patriis suis incognitos admitteret?

Fac autem id gentis superstitionem, permisisse: an facile res executioni mandari potuerat, eo vel maxime tempore, quo contigisse vulgò arbitrantur, nempe post solutam captivitatem, cum scilicet per universam Orientis faciem Judæi dispersi vagarentur? Judæos quidem in Chaldæa versantes, regionis literas didicisse nec factum impossibile nec arduum censemus; sed & paria Judæos in Ægypto Phœnicia, Syria, in Insulis aliisque remotissimis Regionibus, quò per Nabuchodonosorem translata sunt, agentes uno veluti consensu præstitisse quis credat? Neque enim ita reputandum est, quasi Judæi omnes, & Israelitæ decem Tribuum simul omnes è captivitate redierint, unaque in regionem convenerint; longissimi enim temporis opus illud fuit, nec unquam factum est ut omnes regrederentur. Quot enim Hebræorum avitâ regione semel deserta, Provincias Asiæ nec factò unquam in Patriam regressu frequentarunt? Hos verò inductam ab Esdra characterum mutationem ne nosse quidem, nedum probasse, credimus. Quin potius facile contigisse arbitramur, ut Levitam eadem molientem si fortè audissent, sceleris & inexcipiabilis in Libros Sacros violationis reum accusarent.

Profectò si in medio prolixæ captivitatis sine externarum fœcæ, linguæ suæ puritatem Hebræi servare potuerunt, ut Ezechiel,

chiel, Esther, Daniel, & Esdras ipse, Agæus, Zacharias, Malachias sub ipsa captivitate vel paulò post scribentes, non alio quam Hebræo sermone, qualis ante captivitatem obtinebat, uterentur; eos deinde temere sive levissimis tantummodò de causis pristinos characteres penitus abjecisse vix in animum inducimus. Utrum, rogo, magis arduum, sermonis puritatem inviolatam, an scribendi rationem pristinam servare? Cui insuper bono characteres immutandi susciperentur? Si quis verò Chaldaicè loquendi scribendique pruritus Judæos, ut commercii fervirent, vellicabat, poterant simul utriusque linguæ usum conciliare; alterius quidem in sermone familiari, alterius in Religione. Ita planè nostrâ ætate constanti consuetudine servant, ut per varias dispersi gentes Judæi vernaculo sermone in commercio, Hebræo in Religione utantur.

His argumentis ex rei æquitate ductis accedit etiam testimonium vetustissimorum apud Judæos Authorum, qui veteres semper mansisse apud gentem suam characteres consentiunt; eosdemque qui modò obtinent, pristina etiam ætate adhibitos continent. Quam enim Moyses sive Deus ipse probavit scribendi rationem, hanc, dicunt, non sine scelere inexcipiabili Esdras, vir, alioqui sanctissimus, tam levi maxime ratione inducisset immutasset. Laudant in eam rem Judam Sanctum, qui *Misnam* collegit, Opus ipso Origene, primo ex fidelibus adversè sententiæ assertore, vetustius. Gemina tradunt ambo RR. Eliezer in Talmude laudatissimi; quos deinde ponè sequitur turba Rabbiorum in Gemarra, & Buxtorfius, quem ducent plures viri doctissimi sibi in ea re statuerunt. Porro cum de facto aliquo agitur, ut Judæis de suis rebus testantibus, major quam cæteris omnibus fides habeatur, ratio ipsa suadet. Hæc majoris momenti argumenta in hanc opinionem afferuntur.

Huic planè adversa sententia nec auctoritatum, nec argumentorum minori pondere statuitur. Quibus jamdiu utebantur Judæi characteres, neque ipsis tantum peculiari erant, nec gentis prærogativa singularis. Quam enim Moyses in Ægypto didicerat scribendi rationem, hanc Phœnices omnes & Palæstini ante Josue in regionem adventum familiarem habebant. Qui verò nostrâ ætate obtinent apud Judæos characteres, à veteribus Phœnicis literis seu veteribus Ægyptiis planè discrepant (quòd enim ab ipsa origine eadem esset Ægyptiorum, & Phœnicum scribendi ratio in Proleg. in Gen. demonstravimus). Alii sunt ergo veterum, & recentiorum Hebræorum characteres. Cum verò Samaritanorum literæ veteribus Phœnicis affines sint, illud constituamus oportet, veterum Hebræorum characteres à Samaritanis nostræ ætatis non abluisset. Hanc autem literarum immutationem cum nullo alio tempore opportunius fieri potuisset intelligamus, quam quo solutâ primùm captivitate Judæi unâ cum Esdra patriam repeterunt; ideo jure meritoque suspicamus, cum eâ potissimum ætate veterum characterum immu-

tatorum epocham componendam.

Quando verò concederemus, Ægyptiorum literas Moysis ætate à Phœnicis planè discrepasse, non ideo tamen evinceretur, veterem scribendi apud Hebræos rationem à Phœnicia, vel Chanaanâ abluisset. Namque si Moyses in omni sapientiâ Ægyptiorum excelsissimus, & in Ægypto innutritus, aliis quam vernaculis Ægyptiorum literis in lucubrationibus suis scribendis usus est, non alias sanè potuit, quam Phœnicum adhibuisse, quas à Patribus suis in Ægyptum transmigrantibus acceptas tenebat. Quemadmodum enim viri illi vernaculum Chananæorum vel Phœnicum sermonem retinuerunt, ita & literas easdem nullo negotio potuissent. Re tamen utraque sententia convenit, si id constituamus, nimirum Ægyptios & Phœnicios characteres ab origine non discrepasse.

Samaritanas literas, quales hodie in Pentateucho Samaritanorum spectantur, ipsissimas esse veteres Phœnicum, à nemine, qui oculatus illas testis inspexerit, negaretur. Porro literas illas, quemadmodum & Legem ipsam Moysis non aliunde planè, quam ex Sacerdote Israelitâ Samaritani receperunt; Sacerdote, inquam, ab Assaradone Rege Assyriæ illis instituendis misso, quo tempore res Judæorum, & Phœnicum florentissimæ habebantur, neque alia scribendi ratio, quam quæ ab ipsa origine obtinebat. Iterum ergo constitutum habeamus, Samaritanos characteres ipsissimos esse Hebræorum ante captivitatem. Nullos alios norat Sacerdos vel Levita ad eos populos missus; neque aliter descriptam Legem Moysis, quam literis in universa Palæstina, unice obtinentibus, habere poterat. Interim Samaritani in medio duarum florentissimarum gentium, Hebræorum scilicet, & Phœnicum, pauci ipsi rarique constituti, eorum linguam atque scribendi rationem adoptare nolentes volentesque coacti sunt. Neque semel acceptam morem dimisisse illos conjecturâ ullâ satis firmâ sive argumento discimus. Manent ergo apud illos hodiernum veteres characteres cum vetustis Hebraicis sive Phœnicis confundendi.

Si verò Hebræorum nostræ ætatis characteres alii habeantur à Chaldaicis, illud evinceretur, scribendi apud Chaldæos rationem, quamquam alioqui propius nostræ tempora obtinuerit, maneatque non rara eo sermone scriptæ Lucubrationes, ita penitus intercidisse, ut ne fama quidem supersit. Eò etiam deveniendum esset, ut Authores in media Chaldæa scribentes, quo tempore literæ Chaldæorum florebant, aliud sanè à Chaldaico scribendi genus adoptassent. Ardua sunt hæc & vix ferenda; ut proinde in animum inducendum sit, characteres apud Judæos nostræ ætate familiares ipsissimos fuisse, quibus Chaldæi utebantur, cum eosdem præferant scripta primitus Chaldaicè Opera, non ea tantum quæ in Chaldæa, sed etiam in Judæa, & alibi quocumque exarata sunt.

Si quis argumentum istud retorquere ma-

maluerit, regerens Chaldaeos quidem & Hebraicas literas planè in unum confundendas, cujus tamen rei in causa fuisse, quòd Chaldaicum Hebraicis characteribus scripturae genus obtinisset, quem olim morem Abraham Chaldaeus origine in posteros, & illi deinceps in successores perpetuà constantique traditione derivarint: His ego respondeo: 1. Vix in animum induci posset, Isaacum, Jacob, ceterosque Patriarchas diutius in Chanaanâ versantes, cujus vernaculum sermonem adoptarunt, quorum virorum posterii post Josue cum Phoeniciis & Chananeis commercii consuetudinem habuere, extraneam & ignotam in ea regione scribendi rationem servasse. Si enim avito patrum suorum sermone abjecto, vernaculo regionis assueverunt, ut quid etiam à Chaldaeorum in scribendo more, ut ad Phenicum transirent non desueverunt? 2. Quam Legem Samaritani à Judæis receperunt, hanc Phoeniciis characteribus descriptam, quemadmodum nostrâ etiam aetate servatur, acceperunt. Eadem ergo scribendi ratio apud Israelitas erat. 3. Judæi in hanc sententiam omnes conspirant, quorum ed minus suspiciosum habendum est testimonium, quòd occultandæ veritati non solum nullâ utilitate ducuntur; verum etiam è re ipsorum fuisse videtur, si tenebras offundere possent historiae, quam hodie probro aliquo ducunt. Neque enim id committere hodie ausi fuissent, quod olim sub Esdra accidisse multis probatur, ut nimirum veterem scribendæ Legis rationem immutarent; quod hodie facinus capite luendum ducerent.

Judæi, inquam, vetustissimi ultro fatentur, post solutam captivitatem è veteri scribendi ratione gentem suam recessisse. Eam sententiam R. Jose in Misna adversus Judam Sanctum, & utrumque Eliezer defendit, contendens Hebraicas recentiores literas Assyrias apud Judæos appellari, quippe quæ ab Assyria originem duxerint. Suffragantur Jose R. Mufstra in Gemara, & alter Judæorum Doctor, sicut & R. Moses Nachman, qui ante 500. annos florebat. Gemina pariter habent eruditissimorum Ecclesiæ Patrum trias, Origenes, Eusebius, & S. Hieronymus, quibus recentiorum Criticorum doctissimi accedunt. Refert Origenes in fragmento recens edito à P. Montfaucon (i), in exemplaribus Hebraicis sui temporis spectari nomen *Jehovah* veteribus Hebraicis characteribus, aliis sanè à vulgaribus ejus aetatis, descriptum; ferunt enim, ait, Esdræ veteri scribendi more abrogato, novum post captivitatem substituisse. Eadem nec obscure scribit Eusebius in Chronic. ad A. 474. addens, tanquam omnibus exploratissimum, Esdræ, quòd omne intercederet Judæos inter & Samaritanos commercium, abrogatâ veteri scribendi ratione, novam Hebræis induxisse. Paria nec semel nec obiter, & tanquam rem exploratissimam, inculcat S. Hieronymus: *Samaritanis*, ait ille Præf. in Libros Reg. etiam *Pentateuchum Moysis totidem literis scripti-*

i Palæograph.
Græc. lib. 2. c.
1. pag. 119.
Origen.

tant, figuris tantum & apicibus discrepantes. Addit insuper: *Certum est, Esdræ Scribam alias literas reperisse, quibus nunc utimur, cum ad illud usque tempus iidem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint.* Et in illud Ezech. 9. *Signa Thau in frontibus eorum &c.* tanquam certum constituit: *Antiquis Hebræorum literis, quibus usque hodie utuntur Samaritani, extrema ihau litera Crucis habet similitudinem.* Origenes in eundem locum ex testimonio Judæi ad fidem conversi asserit, veterem Thau formam Crucis exhibuisse, quod planè consonat cum Veteribus elementaribus literis Samaritanis, typis expressis, in quibus Thau rudem quandam Crucem præfert (k).

Ita sententiæ hujus veritas non auctoritate tantum veterum PP. notæ eruditio- nis fulcitur, sed etiam Rabbiorum testimonio, veterumque aded Librorum Hebraicorum fide, in quibus Origenes ævum nomen Jehovah veteribus gentis characteribus præferebatur. Neque enim Origenes aliorum testimonio, dum hæc assereret, nitentur; sed ipse, vir aliqui eo scientiæ genere excultissimus, oculis à se explorata memoriæ prodebat. Ita pariter S. Hieronymus non cunctabundus, sed certâ assertionem mentem suam prodidit. Res erat igitur eorum PP. aetate exploratissima, nec ipsis Judæis dissentibus. Agedum modò sententiæ opposita momenta expendamus.

Fateamur quidem oportet, Judæos literæ Legis summâ aded religione semper inhefisse, ut si quis hodiè aliquid de characteribus Librorum Sacrorum immutandum susceperet, supremum ille discrimen in se provocaret. Si quis verò apud se reputet, 1. Hanc veterum Phenicum characterum in Chaldaeos transmutationem nihil in rebus, sed tantum in apicibus & literis aliquid innovare; cum characterum Chaldaeorum vis, numerus, valor cum Hebraicis prorsus conveniant, ut alii in alios transmutari integrâ sensuum omnium fide facile possint. Quare multò pronius erat hujus reformationis negocium, quam si de transformandis Hebraicis in Græcos characteres, quod ab Origene in Hexaplis factum est, ageretur, sive substituendorum Latinorum characterum Hebraicis, quod aliquando in favorem Hebraicis literis ignorantium solemus, res esset. 2. Judæorum cum Samaritanis similitas vetus erat & omnium sæculorum experimento probata; neque enim unquam inter utrosque populos convenire potuit. Quare non nisi inverosimiliter crederemus, Judæos, cum non possent à veterum characterum possessione Samaritanos deturbare, alienos adoptasse, ne quid unquam commune inter utramque gentem intercederet. Facile politica quædam, vel etiam, si mavis, Religionis ratio, quemadmodum Eusebius in loco supra relato insinuat, momenti aliquid ad eam transmutationem adjecit. Potuerunt enim gentes Optimates eâ cautione commercium omne cum Samaritanis Judæis intercidere, metu ne tandem Samaritanorum consuetudine, sub communis Legis præ-

k Vide Pa-
læograph.
Græc. lib. 2.
cap. 1.

prætextu introductâ, tandem Judæi corrumpentur. 3. Subita quidem characterum immutatio, veteribus, quibus ad id usque scripta lex fuerat, abolitis, novos incognitos & inusitados substituens privatâ quadam auctoritate, nunquam in populo maxime supersticiosissimo & veterum consuetudinum tenacissimo induceretur; sed sensum veluti per gradus inducta mutatio, auctoritate legitimâ & viri clarissimi opinionione fulta, potuit quietis omnibus introduci; quemadmodum ferè simili exemplo contingere facile posset, ut è manibus populi Novum Testamentum literis Gothicis scriptum, & obsoleto Gallico sermone ætatis Caroli V. traditum subduceretur, quò luculenta nitidis characteribus & puritate sermone Editio substitueretur.

Inclinabat autem animis universus populus Judaicus in literas Chaldaicas, quibus longo usu, cum in captivitate Babylonica teneretur, in civili ac familiari commercio assueverat. Quid igitur obitare poterat, quin etiam in usus sacros & in Libros Scripturæ adoptaret; cum maxime Esdras & viri quique in universo populo amplissimi novam Librorum Sacrorum collectionem, novumque Canonem adornarent? Hunc verò Canonem instituerunt illi, ut exactius darent correctisque Sacrorum Scripturarum corpus, Chaldaicis inscriptum literis, notissimis illis, & præ veteri Phenicum characterem maxime familiaribus, iis potissimum qui Transæphrathæa tenerent.

Neque arduum videbatur, ut recepta illa Jerosolymis immutatio sensum ad Judæos per varias provincias dispersos transfunderetur. Plerumque enim loca, quæ Judæis dispersis frequentabantur, Regum Chaldæorum ac deinde Regum Persidis, quibus tandem Chaldaea accessit, imperio subiciebantur. Quare Chaldaico vel Syriaco sive Aramæo (unus erat iis omnibus) sermone, tanquam principi & in Aula Chaldaea, & Persidis familiari, potissimum utebantur. Hujus erat in commercio per universum Imperium usus; nec alio scripta sunt edicta Regum Chaldaeorum & Persidis in Daniele (l), & Esdra (m), sicut & Epistolæ ad eosdem Principes apud Esdræ pariter (n) relate. In eo statu res manserunt usque ad Alexandrum Magnum ceterosque post ipsum Reges Græcos, obtinente ubique in Mesopotamia, Palestina, Phœnicia, Syria, & cæteris Asia regionibus plerisque Chaldaei vel Syriaci sermonis consuetudine. Quibus ita se habentibus, facile Judæi per universas latè regiones dispersi inductam publicam auctoritate à viris in gente sua Principibus reformationem, non statim quidem totam, sed sensum, & per gradus, quemadmodum in hisce rerum immutationibus accidit, adoptare potuerunt. Nec sanè Judæus aliquis sive Israelita non opportunam sibi hanc reformationem reputasset, quippe quibus magis familiaribus descripte literis Sacre Scripturæ tum primò suppeterent. Cum verò tunc primò certus Librorum Sacrorum numerus constituit, atque nova Sacrorum Exemplarium recensio suscepta-

l Dan. 2. 4. &c.
& 3. 2. 4. 9. 1. 94.
& 5. 6. 6. 7.
m 1. Esd. 7. 12.
28.
n 1. Esd. 4. 7.
8. &c.

esset, omnes sanè oblatam sibi occasionem arripuerunt, ut ad normam restituti publicâ auctoritate à Viris doctissimis Exemplaris suæ etiam reformarent recederentque. Simili exemplo nostrâ etiam aetate accidit ut Christiani avidius conquirant Versiōnem Librorum Sacrorum in vernaculam linguam. Minor est autem innovatio, Sacros Libros ignoto quodam characterem antea descriptos notioribus literis tradere, quàm si ex veteri Originali linguæ populo ignote, quæ pluribus ante sæculis obtinuit, nova quædam in vernaculam linguam Versio tradatur.

Quamquam autem Propheta Ezechiel, Daniel, & post ipsos Esdras, Nehemias, Aggæus, Zacharias, & Malachias purum putamque Hebraicum sermonem in Lucubrationibus suis adhibuerunt, ubique tamen apud omnes aequè Judæos captivos obtinuisse, ut Hebraicæ linguæ puritatem retinerent, nullo argumento probatur. Quemadmodum & si fortè acciderit, ut in Occidente ad nostram usque aetatem Libri Latinis literis frequentius mandarentur, ejusdemque sermonis usum Ecclesia Latina nunc etiam in Solemni Officio retinuerit, non inde tamen est, ejusdem linguæ usum familiariter apud omnes aequè obtinuisse. Quod verò nobis aperto satis argumento demonstrat, populum Chaldaeo aequè ac puro putoque Hebræo assuevisse, illud est, nimirum in Daniele, & Esdra ingentia superesse fragmenta Chaldaicè scripta, nullâ adjectâ interpretatione. Tandem vix potest in dubium revocari, Danielelem e. g. & Nehemiam, qui suprema quæque munia in Aula gerebant, Chaldaicum sermonem non ignorasse, quamquam aliqui Lucubrationes suas Hebraicis literis tradere maluerunt. Utramque ergo callebant: quid autem non etiam utramque ceteri Israelitæ, quibus maxime cum finitimis gentibus commercium detinendum erat, nec alio planè quàm Chaldaico sermone apud illas gentes vernaculo? Quare cum nullâ apposita limitatione asseritur, Hebræos in captivitate detentos Hebraicæ linguæ puritatem servasse, ex quo opportunâ satis consecutione inferunt, nunquam ab illis commissum, ut literarum apices reformarent, illud tanquam certum statuitur, quod maxime dubium, ne dixerim falsum, reputandum est; ex quo nihilo melior argumentatio deducitur.

Post constitutam igitur veterum characterum apud Hebræos in novos aliquos, quibus Chaldaei hodiè usque utuntur, immutationem, restat ut in examen revocemus, quoniam Authore mutatio ista acciderit, qui potissimus est hujus Dissertationis scopus S. Hieronymum, Origenem, & Eusebium ejus rei honorem Esdræ vindicasse supra animadvertimus. Suffragantur inter recentiores Criticos plerique, qui substitutas Chaldaicas literas Phoeniciis vel Samaritanis contendunt; ut contra traditionem communi suffragio probatam constantemque repugnare vix ac ne vix quidem posse videamur. At enim qui fieri unquam potuit, ut Esdras, vir privatæ authorita-

tis,